

וקראת לשבת עונג

אלון מרין הפאכר באגפפ ובסולת פלאוו

גליון מס' 730

פרשת בא

י' שבט התשפ"ד

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' שמעון בן חביבה זצוק"ל, והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

רגישות לזולת

אשה יולדת בסמוך לפני הלידה נכנסה אצל מרן לבקש ברכה כיון שהעובר היה במצב עכוז, ניסו להסביר לרב על שום מה הצורך בברכה, ואולם הרב לא הצליח לשמוע, ואחד מהקרובים אמר קרוב לאוזן של מרן מילה אחת "ניתוח", מרן מיד התחיל לבכות ובירך אותה בדמעות שלישי, והרי מרן לא הכירה ולא ידע מי זאת ורק ששמע את המילה ניתוח זה כבר הספיק לליבו הרחום עד לדמעות, וכל זה בענין של שניות תוך רגע כמימריה זלגו עיניו דמעות על צרתו של הזולת. למותר לציין שבאותה הלילה ממש הוולד התהפך והכל הסתיים בשלום.

לא לעכב את השידוך

לפני כשש שנים בצהרי יום ששי הטלפון מצלצל בביתו של אחד מהרבנים בירושלים, ומעבר לקו מבקשים לדבר איתו, בני ביתו אמרו שאינו יכול לגשת כי היה עומד בקריאת שמו"ת ובבית ידעו שאינו מפסיק בזמן הקריאה, אז אמרו לו הרב עובדיה על הקו, בשומעו זאת רעדה אחזתו, הרב עובדיה גדול הדור רוצה לדבר איתו, קם במהירות הבזק לשמוע מה רצונו של מרן ממנו הפעוט, ואכן מרן זצוק"ל פותח בשיחת נימוס מה שלומך רבי פלוני? איפה אתה גר כעת? איך אתה מסתדר בהחזקת הכולל? כשהוא עונה על כל שאלותיו, אך תמה בלבו מה כבוד הרב רוצה ממנו כעת, ואז הרב אומר לו תראה באה אלי בחורה שנפגשה עם קרוב משפחתך והיא מעוניינת מאוד להמשיך בשידוך, וגם הבחור רוצה אותה, אך אומרת שכבודו לא מסכים להמשך השידוך, אני שומע שהיא בחורה טובה, לכן אני מבקש מכבודו לא לעכב השידוך, כמובן התרגש הנ"ל מאוד ואמר לו אם הרב אומר בודאי שימשיך השידוך, ואני מבטל דעתי מפני דעת כת"ר, וחשב בלבו הרב זצ"ל כל דקה הרי חשובה לו לאין שיעור, והינו מייקר את הזמן מכל דבר, ועם כל זאת איך הוא מסייע למקרה זה שאיננו מכירה כלל, ורק באה בתקוה שאם הרב יתערב בענין השידוך יצא לפועל.

בפתח הגליון

ברכה ג' שלום ואור ואלק שלום א"

העוון והכפרה

לפני כמאתיים שנה היה המעשה. בעיר לייפניק התגורר רוכל עני ושמו יוסיל. פעם, בחזרו מסיבובו בכפרים עברה על פניו מרכבת הדואר, ושתי מעטפות נשמטו ממנה ארצה. כשהגביהן, ראה שעל האחת מהן רשום שיש בה שלושים אלף מרקים המיועדים לאדון פלוני, והשניה מכתב רגיל. מיהר וקרא במלוא גרונו לרכב שיעצור והחזיר לו את המעטפה האחת, ואת המעטפה עם הכסף הטמין בכיסו. כששב לביתו סח לאשתו אודות המציאה. התעשרנו. התמרמרה והוכיחתו על פניו, אבל הוא אמר: "קל לך לומר, כי אינך יודעת כמה טורח עלי לטרוח עד שאני רואה צורת מטבע!" הטמין את המעטפה ושמח במציאה.

מובן שאבידת הסכום הגדול הביאה לחקירה, והחשד נפל על יוסיל דגן. המשטרה ערכה בביתו חיפוש שלא הניב דבר, אך כמנהג אותם ימים אסרוהו וחבשוהו בבית הכלא, והגויים הלעיזו על היהודים שגנבים הם כולם - כאילו אין גנבים בין הגויים, וכאילו לא נעצר יוסיל אלא בחשד בלבד. יחד עם זאת פירסמו רשויות הדואר, כי מי שיחזיר את הסכום יקבל פרס של חמשת אלפי מרקים. בינתיים פחדה אשת יוסיל מחיפוש נוסף ומדוקדק שיביא לתוצאות. נטלה את המעטפה ממקום מחבואה ולקחה אותה לבית הרב - ודאי ימצא מוצא. כשהתקרבה, ראתה בעד החלון שהוא שקוע בתלמודו. מה עשתה, זרקה אותה בעד החלון פנימה והסתלקה מיד. הופרע הרב, ראה והבין. שאל את עצמו: מה אעשה עתה? להחזיר - צריך. זה ממון אחרים. אך אם אחזיר - יאמרו: הנה צדקנו, היהודים נטלו, ורבים החזירו! גדול יהיה חילול השם, והן כה נורא עווננו!

שאלה זו דורשת יישוב הדעת. טמן הרב את המעטפה בכיסו ויצא לשוח בחוץ, כדי להתרכז. לפתע ראה את הכומר, שיצא לטייל. נצנץ בו רעיון. אמר לו: "שמעתי שהכמרים מחוייבים לשמור בסוד כמוס דברים שנמסרו להם בסוד". הכומר אישר זאת. אמר לו הרב: "אם כך, רוצה אני למסור לך משהו בסוד. הבטח לי שלא תגלהו". הבטיח הכומר. הוציא הרב את המעטפה מכיסו ומסרה לו. אמר לו: "תספר שמישהו מסר לידך את המעטפה בסוד, כדי שתקבל בשמו את הפרס". שאל הכומר: "ומה נעשה בדמי הפרס?" אמר הרב: "הנה בבית הכלא יושב יהודי בעוון זה על לא עוול בכפו, נמסור לו את הכסף ויוכל לפתוח חנות, ולא יצטרך עוד לכתת רגליו בעסק הרוכלות..."

נאות הכומר, יוסיל שוחרר, והדיבה הוסרה מעל יהודי לייפניק כולם... רב זה, הגאון בעל "ברוך טעם" זצ"ל, שקל שיקול עיקרי ויסודי: כמה חילול השם יגרם, חלילה! בסיפרו, "מרגינתא דרב", עמד על מזימת המצרים להטביע את ילדי ישראל ביאור, באומרם שכבר נשבע הקדוש ברוך הוא שלא להביא מבול, ולא יוכל לשלם להם מידה כנגד מידה. ושאל: וכי אין העונש בא במידה כנגד מידה, פטורים מעונש - הקצרה יד ה' להענישם בענשים אחרים?

ותירץ תירוץ נפלא: עם ישראל עבד עבודה זרה במצרים, אמנם באונס השיעבוד וטירוף המוחין. אבל בעוון זה יש חילול ה', וכבר אמרו: "אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם!" ועל חילול השם אין כפרה אלא במוות או בקידוש השם. על כן ידע פרעה שלא יוכלו להגאל אלא בגילוי קידוש שם שמים. ובעונש הבא במידה כנגד מידה יש קידוש שם שמים, ובו יגאלו! לפיכך חיפש סוג עינוי, שלא יוכל לבוא עליו עונש במידה כנגד מידה...

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

"בנערינו ובזקנינו נלך... בבנינו ובבנותינו... כי חג' ה' לנו"

בפסוקים אלו מתוודעים אנו לדו-שיח נוקב שמתנהל כאן לראשונה בין משה ואהרן לפרעה, בו טמונה תובנה נפלאה ומאירה, שהינה שורש תפיסת והשקפת עולמה של היהדות. עלינו להתבונן בה היטב ולהפיק ממנה לקחים:

פרעה פותח כאן את הדין ודברים עם משה ואהרן בנימה אחרת מכפי שאנו רגילים עד עתה: "ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלקיכם מי ומי ההלכים". מנוסח הדברים נדמה כי המכות שנחתו עליו השפיעו מעט על הלך רוחו וגרמו לו לרפיסות מסויימת. לבו התרכך מעט. הוא היה כבר מוכן לגשת להצעת פשרה כלשהי.

אולם משה רבנו מבהיר לו ברורות כי מבחינתו אין כזה מושג של 'יצאה לחצאין', או שכולם יוצאים, אנשים, נשים, טף ומקנה, או שאף אחד אינו יוצא: "בנערינו ובזקנינו נלך. בבנינו ובבנותנו. בצאנו ובבקרנו נלך. כי חג' ה' לנו".

אך פרעה לא מקבל את דבריו של משה וקובע בנחרצות: "לא כן! לכו נא הגברים ועבדו את ה', כי אתה אתם מבקשים".

לכאורה, הדין ודברים בין משה לפרעה טעון הסבר: מה היה רצונו של פרעה ובמה חלק עליו משה?

כאן טמון ההבדל הגדול בין שיטת החינוך של כלל ישראל, העם הנבחר, לבין שיטת החינוך של אומות העולם.

פרעה היה סבור כהשקפת עולם, כי עבודת השם שייכת רק למבוגרים, עליהם מוטלת החובה לעבוד את השם. כל המושג של 'עבודה רוחנית' נועדה רק עבורם, ממילא לקטנים אין כל שייכות וקשר עם עבודת השם, ואין כל עילה לשחררם ממצרים. זהו שאמר: "לא כן, לכו נא הגברים ועבדו את ה', כי אתה אתם מבקשים".

אבל משה השיב לו: לא ולא! טועה אתה טעות מרה. אצלנו ביהדות, עבודת השם אינה מתחילה כאשר האדם מתבגר, כאשר כחותיו במתגו. אצלנו עבודת השם מתחילה דוקא מילדות, מגיל אפס. כבר כאשר הילד עודנו בגיל הרך, ההורים מחזירים בו ערכים יהודיים ומחנכים אותו לשמירת התורה והמצוות. לכן בשום אופן לא נוכל להסכים לכך שיצאו רק המבוגרים בלי הילדים.

נקודה זו לומדים אנו מהפרשה שלנו, כי השקעת החנוך מקטנות זהו עיקר תפיסת עולמה של הדת היהודית. כדי שהצאצאים יגדלו מחושלים, נטועים היטב בארץ החיים עם שורשים חזקים ואיתנים, יש לחנכם בעודם רכים לערכים נעלים; של תורה, שמירת המצוות, טהרה, קדושה ויראת השם. כך כאשר יגדלו ידעו מהי הדרך הישרה, יבחינו להבדיל בין טוב לרע, ולא ילכו בשרירות ליבם.

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"החודש הזה לכם" (יב, ב).

הסבר נפלא בפסוק זה אמר הצדיק רבי יחזקאל מקוזמיר: המתבונן במהלכו של הירח יראה כי רמז גדול יש בכך לענין התשובה, שהרי הירח מאיר כולו באור יקרות ואז הוא מתחיל להשחיר ולהחשיך מעט עד שהוא נעלם כולו בחשיכה הגדולה. כך גם האדם שנברא מתחילה כנפש טהורה וזכה ולאחר מכן מתלכלך בעוונות עד שלעיתים מתכסה כולו...

מכאן - אמר רבי יחזקאל - שמי שנכשל בעוון אל לו להתייאש, שהרי כשם שהירח חוזר ומאיר כך גם הרשע יכול על ידי תשובה להתנקות מזוהמת מעשיו, ואז נפשו תאיר כבתחילה.

כך גם היה בשעה שמשה רבינו ציוה על בני ישראל: "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח", ומפרש רש"י (י"ב, ב'): משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה. באותה שעה היו בני ישראל במבוכה שהרי אין יכולים הם להתקרב אל ה' לאחר ששקעו במ"ט שערי טומאה.

משום כך ציוה עליהם הקדוש ברוך הוא תחילה את מצות קידוש החודש ממנה למדו שגם אחרי שאור הלבנה מתכסה כולו בחושך, יכול הוא לשוב ולהאיר כבתחילה, ואם כן גם הם ישובו להאיר אם ימשכו ידיהם מעבודה זרה, יחזרו בתשובה שלימה ויקבלו עליהם עול מצוות.

"ולא יכלו להתמהמה" (יב, ט).

ידועים דברי חז"ל שבני ישראל בהיותם במצרים שקעו במ"ט שערי טומאה ואם היו מתעכבים שם עוד, היו נכנסים בשער הטומאה החמישים ושוב לא היתה להם תקומה. משום כך גאל אותם הקדוש ברוך הוא מיז, ולא שהו אפילו מעט כדי שיספיק בצקם להחמיץ.

ענין זה ביאר המגיד מדובנא במשל: עני אחד הוצרך למעות ולא נותר לו עוד ממי ללוות. בצר לו לקח את בגד השבת אשר לו ומשכן אותו תמורת סכום כסף לא רב אותו קבל מבעל בית עשיר.

כאשר עבר זמן רב והעני לא שב לקחת את משכנו, הבין המלוה כי כספו לא יושב לו עוד, נטל את הבגד והביאו לחייט שיתאים אותו למידתו שלו. הכיר החייט את הבגד וזיהה שזהו של ידידו העני, מיהר וסיפר לעני כי בגדו עומד לעבור שינוי והתאמה למידותיו של העשיר. התחנן העני לפני החייט שימתין יום אחד ולא יעשה דבר. החייט הסכים.

מיהר העני וחזר על דלתי נדיבים מהם אסף פרוטה לפרוטה עד שהצליח בעמל רב לאסוף את סך ההלוואה שלקח. עם הסכום שבידו מיהר העני אל בית המלוה העשיר, השיב את ההלוואה וביקש שהבגד יושב לו בהקדם. אמור נא לי - שאל המלוה העשיר - הרי מזה זמן רב שהבגד מונח כאן ולא עשית דבר והנה עתה נזכרת והשבת את ההלוואה בבהילות ובדחיפות.

אכן כן - ענה העני - ידוע ידעתי כי אם לא אפעל עתה במהירות ישתנה הבגד באופן שלא אוכל לעולם לשוב ולהשתמש בו. משום כך כה נחפזתי... והנמשל - אמר המגיד מדובנא - מובן מאליו... לו לא היה הקדוש ברוך הוא מוציא את בני ישראל ממצרים היו שוקעים בשער טומאה החמישים ושוב לא היתה להם כל תקנה, משום כך נעשה הדבר בחפזון עד שלא יכלו להתמהמה אף לא רגע אחד.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א
מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

בפרשת השבוע אנו לומדים על מכת צפרדע. בתורה כתוב, "ותעל הצפרדע", דרשו חז"ל שעלתה

צפרדע אחת יחידה גדולה והמצרים הכו והכו ויצאו נחילים של צפרדעים. במלאכת החינוך לפעמים אנו נוהגים במדיניות זו, חוזרים על אותה דפוס פעולה למרות שאנו רואים את הנזק, במקום לעצור ולהתבונן: אולי יש עוד דרך, אולי כדאי לשנות משהו?! נתחיל עם נקודה חשובה וידועה: ישנם אנשים התקועים בכל מיני משבצות והתנהגויות רק בגלל שכך הם התחילו את החיים. למשל, אדם החל לעבוד במקום מסוים לא בגלל שהוא נמשך למקצוע, גם לא בגלל שהוא רוצה להגשים כאן חלום חיים, אלא פשוט כי זו הייתה הצעת עבודה הראשונה שקיבל ומאז הוא גורר את החיים, עוסק בתחום שאינו מחובר אליו, לא מרגיש מיצוי עצמי, אין לו סיפוק. הוא לא מבצע שינוי משום שהוא מפחד מהעתידי הלא נדע. ישנם התנהגויות והרגלים בבית שנוצרו מכורח מציאות זמנית ובמשך הזמן השתרו רק מחוסר מודעות וחוסר מוטיבציה לבדוק את הדברים שוב. צריך לאזור אומץ ולבצע שינויים. במקרים רבים, גם אם זה נראה נוצץ זה לא באמת זהב, לפעמים הכול רק 'מצופה', רק 'כאילו' ורק כשמקלפים רואים שבפנים הכול ריק וחסר חיים.